

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE KÜTÜPHANECİLİK EĞİTİMİ*

Jean E. LOWRIE

-Bilginin büyüme hızına göre, bugün doğan çocuk üniversiteyi bitirdiği sırada dünyadaki bilgi miktarı şimdiki kadar dört katı olacaktır. Aynı çocuk eill yaşında iken bilginin büyümesi otuz iki kata ulaşacak ve dünyada bilinen her şeyin % 97'si o doğduğu zamandan itibaren öğrenilmiş bulunacaktır.-

Robert Hillard, "Work in the year 1001,"
The Futurist, 11, 28 (Feb. 1977).

Meslek dergilerinde yakın zamanlarda yayımlanan yazıların ve son iki üç yıl içindeki Amerikan Kütüphaneciler Derneği program toplantılarının hepsi, A.B.D.'de kütüphanecilik eğitiminin bir dönüm noktasında bulunduğu işaret etmişlerdir. Meslek eğitimcileri giderek şunun daha çok farkında olmuşlardır: Meslek dışı güçler toplumda, meslek varlığını sürdürecektir, başlangıçtan beri varlık sebebinin bir ögesi olmuş bulunan bilgi iletişim sisteminin bir parçası olacak (veya kalacak) ise, benimsenmesi, kabullenilmesi ve uyulması gereken değişiklikler yaratıyorlar. Kısacası, değişimin farkına varamadığımız ve değişmekte çok tembel kaldığımız takdirde gücümüzü tümüyle yitirebileceğiz.

Şu anda sizin için kesinlikle net bir resim çizemem veya belli bir yön gösteremem; fakat bazı değişikliklere, bazı ilgi alanlarına veya gerçekleştirilen çözümlere ışık tutabilirim.

Şu son otuz kadar yıl içindeki kesintisiz bilgi büyümesi ile yüksek teknolojideki hızlı gelişmenin ve bizim için açılan, uyma açısından bize göre çok hızlı, tümüyle yararlanamadan modası geçen iletişim yollarının herkes bilincindedir. Bununla birlikte, kütüphanecilik eğitimcileri, yeni mezunlarımızla (1) şimdi iş bulmalarında ve (2) gelecekte, görevlerindeki değişikliklere uymağa ve yeterince uyum sağlamağa muktedir olmalarında yardım edecek bir eğitim programı geliştirmelidirler.

* Kalamazoo (Michigan)'daki Western Michigan Üniversitesi Kütüphanecilik ve Enformasyon Bilimi Fakültesi'nde Yardımcı Profesör olan Bn. Jean E. Lowrie'nin Mart 1983 sonlarında Ankara'da ve İstanbul'da verdiği konferansın, ricamız üzerine Bülten'imizde yayımlanmak üzere gönderilen metnidir. Yurdumuzda değişik seviyede kütüphanecilik eğitimi programlarının uygulanması konusunun gündemde ve tartışma konusu olduğu bu dönemde, yazı ayrı bir önem kazanmıştır.

A.B.D. ve Kanada'daki bütün kütüphanecilik okulları için resmî denklik onama kuruluşu olan American Library Association (Amerikan Kütüphaneciler Derneği) daima belirtir ki, O, «kütüphane hizmetlerinin Yükseköğretim kurumlarındaki lisansüstü programlarında eğitilen, meslekte niteliklenmiş personel ile sağlanmasından yanadır. Kütüphanecilik eğitiminin toplum ihtiyaçlarını ve kütüphane hizmetlerinin hedeflerini karşılamak için yapılması hayati önem taşır. Bundan dolayı ALA, kişileri geniş bilgi yayımı mesleğine hazırlamak için gerekli nitelik alanına ve kullanılabilirliğe yönelik yüksek nitelikli lisansüstü kütüphanecilik/eğitim bilimi eğitim programlarının gelişmesini ve sürdürülmesini destekler.»¹ Başka deyişle, bu değişim döneminde bile niteliğin kaçınılmazlığını savunmakta ve eğitime ve personele yararlılığına ilişkin kapsamlı politikamızdan caymamaktayız. Kadrodaki ve personel yeterlikleri ile sayılarındaki değişimleri kabul etmekle birlikte, bir kütüphane/enformasyon meslekadamının hâlâ resimdeki bir nitelik olduğunu söyleyeceğiz.

Öğretimin, ustalıkların değişik düzeyleri bulunabilir; fakat yine de lisansüstü derecesi temel giriş düzeyidir. Bununla birlikte, bu temel dereceden sonraki değişmez eğitim programları üstünde, sürekli gelişme gösteren ustalıklara verilen yeni ağırlık resimdeki yeni bir öğedir.

Meslekadamının yakın zamanlarda yapılan bir tanımını sizinle paylaşmak isterim: «Bir sistem içinde uygulayıcı, böyle bir sistemin veya bunun alt sisteminin tasarımcısı, sistem veya alt sistemin değerlendiricisi veya, son olarak, sistem veya alt sistemde hizmetiçi yetiştiricisi olma yeteneğine sahip bulunması gereken»² kişi.

Bu sistem veya sistemler çok yüzeyli olarak kabul edilmelidir. O, söz gelişi, büyük bir metropoliten sistem yerine bir çocuk, müraaat, bilgi otomasyonu veya sağlama, vb. bölümü olabilir. Buna rağmen, yerleştirildiği yer neresi olursa olsun, bu meslekadamının o birim içinde bir tasarımcı veya planlayıcı, bir değerlendirici veya danışman, bir hizmetiçi yetiştiricisi veya kadro eğitimcisi olarak işlev yapabilme yeteneği bulunmalıdır. Kütüphanecilik/enformasyon okullarımızda şimdi geliştirmeğe çalıştığımız, işte bu meslek ustalıklarıdır.

1979'daki Kütüphane ve Enformasyon Hizmetlerine İlişkin Beyaz Saray Konferansı'ndan sonra, kütüphanecilik eğitimcilerinden oluşan bir çalışma topluluğu önerileri değerlendirdi ve kütüphanecilik eğitimi üzerinde acil etkiler yapacağına inandığı kararlar verdi. Aralarında şunlar bulunmaktaydı: (1) Genel haberlilik, (2) kullanıcının yönlendirildiği kütüphane hizmetleri, (3) kaynak paylaşımı/ağlaşımı, (4) Güçlendiren mekanizmalar [yasalar, vb.]. (5) Araştırma ihtiyaçları. Biz istedik ki, kütüphanecilik okulları yürürlükteki müfredatı bu alanlardaki kararların ışığı altında incelesinler; öğrenci kabul politikaları ve müfredat içeriği sürekli olarak gözden geçirilsin; öğretim üyesi yeterliklerinin toplumun gelecekteki bilgi istek, ihtiyaç ve beklentilerine

¹ Draft statement on library education policy proposed by Standing Committee on Library Education, ALA and ALA Executive Board, 1983.

² William Cameron, in Cassata Totten Administrative aspects of education for librarianship. Scarecrow Press, 1975. 35. s.

karşılık vermesi için, gerekli entellektüel ve kişisel nitelikleri, yeterlikleri ve ustalıkları tanımak üzere, bilmeye ilişkin ayrıntılı bir envanter düzenlensin; öğrencilerden kendi kavrama güçlerini ölçmeleri istenilsin; okullar kendi durumlarını bilinir yapsınlar ve onları kütüphanecilik eğitimini etkileyen bir kanuna dayanarak aktif biçimde desteklesinler.

Her eğitim kurumunun kendi yolunda ve değişme veya gelişmeye hazır oluşuna göre bunu yapacağına inanmaktayız. Fakat şurası şimdi çok açıktır ki, şimdiki denkliği onanmış bütün okullar ya değişiklik yapmakta ya da varlıklarını yitirme zorunda kalmaktadırlar. Mevcut ekonomik şartlarımız kaçınılmaz olarak bu değişiklikleri şiddetle etkilemiştir, fakat mesleğin felsefesi yine de asıldır: Toplumun bilgi ihtiyaçlarına bağlı olarak hizmet. Öyleyse kütüphaneler ve kütüphanecilik eğitimi bu hizmetin verilmesi için ihtiyaç duyulan değişikliklerin planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde el ele olmalıdır.

Şimdi yürürlükteki eğilim/mesele'lerin bazılarını sizinle birlikte ele alabiliriz :

- 1) Temel bilgi 'nüve'lerinin —müracaat, seçme ve değerlendirme, kataloglama ve sınıflama derslerinin— yeniden değerlendirilmesi. Bunlara yine ihtiyaç duyulmaktadır, fakat yüksek teknolojiden nasıl etkilendikleri göz önüne alınmalıdır. İçerik ve yöntem değişiyor.
- 2) Tek başına enformasyon bilimi alanında veya bilgisayar bilimi, veri işlemi gibi ilgili alanlarda daha çok dersler konulması. Yoğunlukla bilgisayar ve programlanması üzerinde odaklaşmak eğiliminde olan bilgisayar biliminin öğretimi ile bilgisayarı kendi içinde amaç olmaktan çok bilgi aktarımı işleminde bir mekanizma olarak gören enformasyon bilimininki arasında gittikçe büyüyen bir farklılık bulunmaktadır. Kütüphanecilik eğitimi tekniklerini başka alanların öngörmediği biçimde saran sağlam bir meslekî görev alanı hâlâ mevcuttur: Teşkilât yönetimi, üretimlerin ve hizmetlerin tasarımı, analiz ve değerlendirme, kullanıcı ilişkisi.
- 3) Fiş, video diski, vb. gibi başka biçimler ve bir laboratuvar oluşturumu, bir okul için masraflı olan bir «taşıyıcı» oluşturumu isteyen yeni teknoloji. Mikrobilgisayarın halk düzeyine indirilmesi onu, vazgeçilmez bir kütüphane gereci olarak müfredata almır kılmaktadır. Geleneksel içerik bir öğretim yaklaşımı olarak daha az elverişli olduğu için, kişiselleştirilmiş öğretim çok daha geçerlidir.
- 4) Eğitimin sosyal çevre ile ilişkisine daha çok ağırlık. Şimdi bir kütüphane ne yapabilir veya ne yapmalıdır? Toplumun bütün kesimleri neye ihtiyaç duymaktadır? Bu ihtiyaçları doğrudan mı yoksa başka türlü mü karşılayabiliriz?
- 5) Teoriye karşı uygulama: Programın öngördüğü alan deneyiminin yeniden değerlendirilmesi; mezuniyet sonrası stajyerlikler. Gerçekten «yapmak» istenilen ile derslerdeki teori arasında nasıl denge kurulur?
- 6) Başka eğitim biçimleri. İki yıllık programlar ve altıncı yıl deneyimleri. İkisi de daha çok bilgi edinmek, yeterliği daha çok geliştirmek ihtiyacının

giderek fark edilmesi yüzünden gelişti. Fakat hemen TEMEL bir program içinde ne kadarının gerektiği sorulmalıdır. Ne kadarı ek öğretim içinde yer almalıdır veya ilgili bir alanda ikinci yüksek lisans (master) derecesi olmalı mıdır? Yürürlükteki başka bir ihtiyaç, alandaki eski meslekadamları için sürekli eğitim'dir. Şimdi bu kütüphanecilik okulları düzenli programlarının bir parçası haline geliyor. Bu hizmet için yeni biçimler oluşturulmalıdır.

- 7) **Düzenli program** mı, yoksa uzmanlaşmalar için fırsatlar mı önerilmesi gerektiği hâlâ tartışılan bir meseledir. Okul kütüphaneciliği veya kataloglama gibi bir özelleştirme ise, hangisi ve ne ölçüde?
- 8) Daha çok araştırmaya ihtiyaç vardır. «Bir meslek okulu kendi öğretim üyelerinin olmasına izin verdikleri eğitimden daha iyi olamaz.» Bunun için araştırma ve öğretimi dengeleyen güçlü bir öğretim kadrosu gereklidir. Öğreticiler, yönetim ve öğrenciler tarafından değerlendirme önemlidir. Ekonomik durum dolayısıyla sık sık baş gösteren öğretim kadrosu kısıntıları dolayısıyla, yeni öğretim yükleri lisansüstü düzeydeki çalışma, öğretim ve araştırma için yeni meseleler ortaya çıkaracaktır.
- 9) Özellikle halkın yönlendirdiği kütüphanelerde, destek kadronun ve gönüllülerin kullanılması yeniden değerlendiriliyor. Ekonomik baskı yine önemli bir güçtür. Bunların yetiştirilmesi bir kütüphanecilik okulu sorumluluğu mudur?
- 10) **Denklik belirleme** (accreditation) standartları değinilmeğe değer bir meseledir. Bunlar bugünün ihtiyaçlarını gerçekten karşılar mı? Neyi temsil ederler? Burada inceleme ve diyalog geçerlidir.
- 11) **Üstün dereceli öğrencilerin öğrenciliğe alınması** da bir meseledir. Başka mesleklerin amansız yarışmalarına ek olarak, federal ödenek ve eyalet bursu eksikliği vardır. Kütüphaneciliğe ilgi duyduğu görülen, yeter sayıda fenci, matematikçi, vb. öğrenci bulunmamaktadır.

Meslek üzerindeki iç ve dış etkilere rağmen kütüphanecilik eğitiminin, okulların çoğunda geliştirilen deneme niteliğindeki müfredatı ile, gerçek bir analiz ve değerlendirme döneminde olduğunu gösterebildiğimi sanıyorum. İhtiyaçları karşılamak için gerçek bir girişim vardır; fakat şimdiki öğretim kadrosu ve öğretimin ilerleme veya değişme üzerinde belli bir etkisi bulacaktır. Hattâ, kütüphanecilik eğitimi bir meydan okuma dönemindedir. Kütüphaneciler kişisel dinlendirme ihtiyaçları ile kişiselleştirilmiş bilgilendirme ihtiyaçlarını ve kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak üzere insana dayalı ve makineleştirilmiş hizmetler, yani iletişimin basılı ve yüksek teknoloji metodları, arasında denge geliştirmelidirler. Bugünün kütüphanecilik eğitimi bütün bunları göz önüne almalı ve ona göre hazırlanmalıdır.

Çev. Necmeddin Sefercioğlu

Kısa bibliyografya

- Boaz, Martha. «The future of library and information science education,» *Journal of education for Librarianship*, 18, 4 (spring 1978), 315-23.
- Gleaves, Edwin. «library education: Issues for the eighties,» *Journal of education for librarianship*, 22, 4 (Spring 1982), 260-74.
- Fang, Josephine. «Education for library support staff in the United States and Canada,» *Bowker annual*, 27th ed. (1982), 288-92.
- «Education, Library,» *The ALA yearbook* (1979, 80, 81 ve 82 bs.'larındaki bu adlı bölümler)
- «Library education, curriculum,» *ALA world encyclopedia and information services*, 1980, 322-25.
- «Library education, specialization in,» *ALA world encyclopedia and information services*, 1980, 327-330.
- McCrossan, John A. «Beyond the master's program; library schools and continuing education of library, media and information professionals,» *Advances in librarianship*, 12 (1982), 277-91.
- Wilson, Pauline. «Impending changes in library education in library education: implications for planning,» *Journal of education for librarianship*, 18, 3 (Winter 1978), 159-173.

**TIP YAYINLARI
İLE HİZMETİNİZDE**